

Op tv oogt de presentator van *Andere Tijden* de ideale schoonzoon. Maar ooit was hij een monomane workaholic. Tegenwoordig heeft hij zijn rust gevonden in het vaderschap en twee nieuwe projecten. Alleen die biografie van Renate Rubinstein móét er nog komen.

tekst EVELIEN VAN VEEN
foto's JEROEN W. MANTEL

Hans Goedkoop (49) is opgetogen over de belangstelling voor zijn boekje dat hij over zijn opa schreef, KNIL-militair in Nederlands-Indië. Hoog in rang was hij, generaal-majoor, maar terug in Nederland belandde hij in een onbeduidende baan – hoe kon dat gebeuren? Doordat zijn opa de pijnlijke waarheid zei, ontdekte Goedkoop, en daar zat niemand op de wachten. ‘Mijn opa was verdomde dapper.’ *De laatste man* heet het verhaal en het is amper verschenen of de derde druk ligt al in de winkel. Goedkoop: ‘Het is bizar! Ik heb het in eerste instantie voor mezelf geschreven, voor mijn broers, en om mijn moeder, die is overleden en die ik nog steeds mis. Maar het was niet per se de bedoeling het uit te geven. Dat het wel gebeurde, vond ik al heel mooi.’ Hij wijst op een boek dat hij eerder schreef en dat bij hem thuis, een etage in een oud Amsterdams pakhuis, op tafel ligt, een bundel essays over literatuur. ‘Daar zijn er in totaal geloof ik 2.500 van verkocht. Dat was wel vanaf het begin voor publicatie bedoeld, ik had het wel eigenhandig door een miljoen brievenbussen willen proppen. *De laatste man* is me overkomen, en dat loopt zomaar ineens.’

Zoals alles wat je in je leven overkomt beter uitpakt dan wat je je voorneemt. Goedkoop, half tegenspuiterend, half lachend: ‘Nou ja... Ja, verdomd, zo gaat het wel bij mij.’ Zo was er ooit dat telefoontje, of hij een geschiedenisprogramma op tv wilde presenteren. Goedkoop, historicus, zat in die tijd in alle stilte aan een biografie van *Vrij Nederland*-columniste Renate Rubinstein te werken; een tv-carrière leek niet aan de orde. Naar de screentest reed hij dus met een gevoel van: dat wordt niks. Het werd wel wat. Binnenkort begint hij aan zijn twaalfde seizoen van *Andere Tijden*. Hij is er vooral presentator, al kijkt hij wel mee naar de uitzendingen en schrijft hij zelf de teksten van vijf minuten waarmee hij het programma in- en uitleidt. ‘Ik mag me met veel bemoeien, maar het hoeft niet.’

Aan de andere kant, die biografie van Rubinstein: al veertien jaar bijt hij zijn tanden erop stuk en er valt nog steeds geen bladzijde van te lezen. Hopeloos vastgelopen is hij. ‘Ik heb een eerste versie geschreven van 170 pagina’s. Ik heb ze allemaal weggegooid. Ik las het terug en ik vond het vrese-

lijk. Onecht, pompeus. Gedoe. Alles gedelete. Ze komt wel, die biografie, maar het moet anders.’

Wanneer? Glimlach: ‘In de toekomst.’

Aan het tv-programma *De Kunst*, de talkshow die je in 2007 presenteerde, begon je met een mengeling van ‘hoogmoed, bluf en naïviteit’ zei je destijds in interviews. Na één seizoen hield het al op. Wat ging er mis? ‘Het was een soort *De Plantage* van Hanneke Groenteman, live met gasten aan tafel en muziek halverwege, en een instartje en een dingetje en een dangetje.’ Hij grinnikt: ‘Dat was niks voor mij. Ik zat als een konijn in de koplampen te kijken, van: o god, wanneer is die gast uitgesproken, en: fuck, nu moet ik dus iets vragen. En ondertussen zit er een eindredacteur in je oortje te toeteren: 30 seconden, DER-TIG SECON-DEN – het is een kunst, hoor. Ik kan wel een verhaal houden voor de camera, maar dit was echt iets anders. Ik was elke zondag pánisch.’

Lag je er wakker van? ‘Nou, het gekke is: ergens diep daaronder interesseerde het me niet. Het was in het jaar dat mijn moeder is overleden. Ze is lang ziek geweest en ik verzorgde haar in die tijd een of twee dagen in de week. Daar was ik veel meer mee bezig dan met dat programma. Soms dacht ik wel: ga ik nou af? En direct daarna: nou, dan ga ik maar af.’

Maar was het niet lastig te verkroppen dat je het niet kunt? Dat je als tv-presentator zo’n programma niet kunt dragen? ‘Nee – is dat erg?’ Kijkt quasi-verontschuldigd: ‘Haha, ik vond het gewoon niet zo erg.’

Tot zo’n twaalf jaar geleden stond Goedkoop een stuk fanatieker in het leven. ‘Alles stond in het teken van werk. Het is dat Arnoud, mijn vriend, een soort levenslijn was, maar het was manisch, naast werk was er niet veel. Ik werkte aan de biografie van Renate Rubinstein, begon als literair criticus bij *NRC Handelsblad*, ik werd gebeld of ik *Andere Tijden* wilde presenteren, en ik wilde het allemaal doen. Ik had geschiedenis gestudeerd in de jaren tachtig. Het was de tijd van massawerkloosheid, ik ging ervan uit dat ik van een uitkering zou leven en wat vrijwilligerswerk zou doen. Dat leek me ook het beste voor mij, ik dacht: ik pas niet in de wereld. Maar voor ik mijn bul had opgehaald, kon ik al leven van mijn stukjes. Ik vond het een enorme kick dat het wél lukte, dat ik opeens iemand was.’

Waarom dacht je: ik pas niet in de wereld? ‘Ergens vanaf mijn puberteit ben ik gaan denken: zet mij maar in mijn eentje. Dan doe ik niemand kwaad en dan doet niemand mij kwaad. Over mij wordt altijd gezegd, net als overigens over de meeste tv-presentatoren: de ideale schoonzoon. Maar als ik van binnen kijk, vind ik mijzelf een vrij onaangepast en licht-excentriek iemand. Ik weet nog dat ik Kate Bush zag bij *Toppop*, ik was 14. Ik zag haar in die fladderende, witte jurk over de Yorkshire Moors dansen, met die hoge stem en ik dacht: *weird!* *Weird!* En tegelijk dacht ik: dat ben ik. Zo zijn mensen eigenlijk van binnen, met allemaal stemmen in hun hoofd en rare dansjes, ik keek naar

‘IK KAN
WEL EEN
VER-
HAAL
HOUDEN
VOOR DE
CAMERA,
MAAR
DIT WAS
ECHT
IETS
ANDERS.
IK WAS
PÁNISCH’

**‘IK HAD OOK
EEN AFKEER
VAN HET GEBEP
EN HET GEMUTS
VAN DIE NICHTEN
IN DE KROEG,
IK VERDOMDE
HET OM ERBIJ
TE HOREN’**

haar en dacht: ja, daar sta ik. Het gevoel dat je voor jezelf iets heel anders bent dan voor de wereld. Ik weet niet waar het vandaan kwam. Misschien dat meespeelde dat ik me in die tijd realiseerde dat ik homoseksueel was, maar dan ga ik verzinnen, want daar werd in mijn familie niet ingewikkeld over gedaan.’

Je ouders hadden een slecht huwelijk, heb je ooit heel kort in een interview gezegd. ‘Toen ik het huis uitging, ging mijn moeder ook, ja. Maar ik weet niet of het daarmee te maken had. Mijn broers hadden het veel minder. Ik dacht altijd: als ik mijn werkelijke ik laat zien, dan word ik belachelijk gemaakt. Het was nogal een ontdekking dat er wel plaats was in de wereld voor mij.’

En toen werd je razend ambitieus. ‘Ja, oogkleppen op voor de rest van het leven, ik werkte twaalf, veertien uur per dag. Tot het niet meer ging. Ik raakte op, het sololeven begon me enorm te beklemmen. Ik liep stuk, kon niet meer schrijven. De kern is dat ik niet happy was. Ik was alleen maar aan het zenden: boeken, tv-programma’s, er ging van alles uit, maar ik dacht: iets moet mij vervullen.

‘Intussen had een goede vriendin, met wie ik toen al zestien jaar een huis deelde, mij gevraagd of ik de vader van haar kind wilde worden. En ik dacht: misschien is dat wel wat ik mis, een soort basale verbondenheid met het leven. Ik had sterk de behoefte met het leven mee te doen en niet bezig zijn met een genie te worden die buiten alles staat.’

In die tijd schreef je een stuk over *Mystiek lichaam*, het boek van Frans Kellendonk. Daarin heeft hij het over de eeuwige ‘seksuele vakantie’ van homo’s die, zonder voortplanting, geen deel uitmaken van de gemeenschap. Je voelde je ‘betrap en begrepen’ tegelijk. ‘Ja, ik ben dol op vakantie en ook op seksuele vakantie, maar niet als het alles is. Het raakte me, de ongemakkelijke intuïtie van Kellendonk dat het niet zo kan zijn dat je alleen voor jezelf leeft. Hij heeft eens gezegd: dan wordt je een soort Howard Hughes. Dat was een Amerikaanse miljonair in de jaren vijftig die met Grace Kelly aan zijn arm liep en steeds excentrieker werd. Uiteindelijk woonde hij, omringd door verpleging, in zijn enorme appartement waar hij niemand van daarbuiten meer zag en letterlijk zijn eigen stront bewaarde. Zo iemand die alles van zichzelf van belang gaat vinden, dat was wel een schrikbeeld.’

‘Er zit een kant aan homoseksuelen die ik moeilijk te vertalen vond. Ik zie ze om me heen: homostellen, allebei een baan, een goed huis, een geweldig Smegfornuis met zes kookplaten, geen kat nemen want die krabt de bank kapot. Vier vakanties per jaar, altijd naar de zon, tussendoor naar de zonnebank.’ Rillend, met een uithaal: ‘Alles klópt!’

‘Ik had ook een afkeer van het gebep en het gemuts van die nichten in de kroeg, ik verdomde het om erbij te horen. De enige reden waarom homo’s elkaar zouden moeten opzoeken was voor mij om met elkaar naar bed te gaan, verder zou ik niet weten wat ik met die lui moest. Tegenwoordig heb ik dat veel minder, hoor. Ik sta er nu ook tussen in de kroeg en dan sta ik net zo wezenloos te beppen. Maar dat kloppende van homoseksuele levens vind ik nog steeds benauwend.’ Gebaar naar de opgeruimde woonkamer: ‘Nu is net de werkster geweest, maar ik heb graag dat er speelloos op de grond ligt.’

Want dat kind is er gekomen: Jona van 11, zoon van twee →

'HET IS TOCH RAADSELACHTIG: ALS JE COMFORT WIL IN JE LEVEN, NEEM JE GEEN KINDEREN. TOCH WIL BIJNA IEDEREEN ZE'

lesbische moeders en van Hans Goedkoop en zijn vriend Arnoud Holleman, die beeldend kunstenaar is. Goedkoop: 'Vier ouders voor één kind! Toen hij net 3 was, ontdekte hij dat er vriendjes waren die maar twee ouders hadden. Vond-ie een beetje zielig.'

Wat veranderde er na de komst van Jona? 'Sinds die tijd weet ik dat hoe meer zorgen ik heb, hoe zorgelozer ik leef. Het is toch raadselachtig: als je comfort wil in je leven, neem je geen kinderen. Toch wil bijna iedereen ze, hoe zwaar en moeilijk het ook wordt.'

Wat was er zwaar, bijvoorbeeld? 'Jona was een bijzonder kind. Hij verdomde het te kruipen en toen hij twee jaar oud was, had hij nog nooit op zijn benen gestaan. We hebben in het ziekenhuis gestaan met zeven artsen om hem heen, er werd gesproken over een mogelijke verlamming-ziekte die vanaf de benen omhoog loopt tot de longen, waarna het afgelopen is. Het is helemaal goed gekomen met Jona, maar toen heb ik 's nachts om 4 uur rechtop in mijn bed gezeten. En ik vroeg me af: als ik dit van tevoren geweten had, was ik er dan aan begonnen? Ik wist meteen: ja, ik wil dit, ook met deze zorgen. Gek genoeg vond ik het een verlichtende gedachte: hier gaat het om, de rest is van minder belang.'

Je bent in die periode met je werk als literair criticus gestopt, het werk aan de biografie van Renate Rubinstein viel stil. Had dat daarmee te maken? Het gevoel dat een kind je ontslaat van andere opdrachten in het leven omdat je al iets anders hebt gemaakt? 'Nou, het is wel zo: ik ben daarna meer gaan leven. Tijd voor Jona, meer tijd voor vrienden, gaan feesten ook, af en toen eens een pil erin en maar zien wat er gebeurt. Gekke timing misschien, maar dat kan als je parttime ouder bent.

'De jaren ervoor had ik me enorm in mezelf opgesloten. Als de krant drie woorden in een stuk van mij geschraapt had, werd ik razend, belde ik op: ik schrijf geen woord meer voor die krant van jullie! Dan voelde ik me onbegrepen, ik zat vol angsten: nu klopt mijn stuk niet meer en zien mensen dat ik niet kan schrijven en niet kan denken; dat is mij áángedaan. Krankzinnig. Dan ben je een soort Howard Hughes hoor, die al zijn drollen wil bewaren. En dan is het zo fijn om met een kinderwagen door een tour-niquet van Albert Heijn te moeten terwijl je al een gebroken nacht hebt gehad en te kunnen denken: het zal wel met dat stuk.'

Of: het zal wel met die biografie. Je worstelt er al zo lang mee, denk je niet: ik kap ermee? 'Nee, nee, er moet weer

gemaakt worden. Misschien komt het omdat Jona ouder wordt en je er minder omkijken naar krijgt. Misschien ben ik de laatste jaren ook wel door een soort midlifeding gegaan, maar dat gevoel is heel sterk.'

Een soort midlifeding? 'Nou ja, ik ben wel een paar jaar zoekende geweest, ik wist het allemaal niet meer zo. Het ging moeizaam met Renate, *De Kunst* was mislukt en ik wist wel dat ik dat niet meer wilde, maar wat dan wel? Nu werk ik aan een serie over de Gouden Eeuw die in december op tv komt. Er komt een boek bij, een tentoonstelling, het is een groot project. Ik presenteer het niet alleen, zoals *Andere Tijden*, maar ik heb het concept gemaakt, ik schrijf mee, ik ben deel van het geheel en daar word ik ontzettend gelukkig van. Ik heb er lang naar gezocht: iets maken zonder dat ik het gevoel krijg dat ik opgesloten raak, zoals ik dat bij het schrijven vaak had.'

Hij wijst op zijn laptop, waaruit af en toen een 'ploem' komt die aangeeft dat er een bericht binnenkomt. Reacties op de website bij zijn boekje *De laatste man*, waarop hij lezers oproept hun persoonlijke herinneringen aan de oorlog om Nederlands-Indië te delen. 'Hele manuscripten krijg ik opgestuurd van mensen die hun familiegeschiedenis hebben opgeschreven. Ik vind het waanzinnig, het brengt iets teweeg.'

In *De laatste man* beschrijft Goedkoop hoe zijn opa, KNIL-generaal Rein van Langen, onbewust zijn eigen carrière om zeep hielp door onaangename zaken te benoemen ten tijde van de dekolonisatie. Het KNIL werd opgedoekt, maar het leger bestond voor 80 procent uit inlandse mannen en waar moesten die heen? Naar Nederland mochten ze niet komen, en Indonesië werd inmiddels geregeerd door de vijand van voorheen. Van Langen nam het voor ze op en koos daarmee in de ogen van de Nederlandse regering de verkeerde kant. Terug in Nederland werd hij op een zijspoor gezet: als adviseur van de brandweer schreef hij rapporten die in een la belandden. 'Mijn opa heeft vroeger eens gezegd: 'Ik heb er nog altijd spijt van dat mijn revolver niet is afgegaan toen wij Soekarno hadden', zegt Goedkoop. 'Dat maakte indruk: zo'n aardige man die mensen wilde doodschieten. Maar erover praten, dat deed je niet.'

Zelfs Goedkoop's moeder antwoordde, als hij vroeg naar opa's ervaringen in Indië, 'Ach jongen dat weet ik allemaal niet hoor. Je moest dóór.' Op de dag van haar crematie besloot hij om de levensgeschiedenis van zijn opa te ontrafelen, om haar, via een omweg, bij zich te houden. 'Ik keek →

HANS GOEDKOOP

Geboren

Ermelo, 23 augustus 1963

Burgerlijke staat

Getrouwd, een zoon

Opleiding

Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam, gepromoveerd met *Geluk, de biografie van Herman Heijermans* (1996)

Loopbaan

1995-2002

literatuurcriticus van *NRC Handelsblad*

2000-heden presentator tv-programma

Andere Tijden

2004 essaybundel

Een verhaal dat het leven moet veranderen

2007-2008 presentator cultuurprogramma

De Kunst Onlangs verschenen: *De laatste man, een herinnering*, Atlas Contact

‘NU IK OUDER WORD, MERK IK DAT INTERESSE VOOR GESCHIEDENIS WEZENLIJKER IS, LIJFSBEHOUD BIJNA’

naar haar in de kist, ze woog nog 30 kilo. Een klein, taai vrouwtje was ze altijd geweest. Nu zag ik daar zo'n koud, gummi geval liggen en ik dacht: waar ben je nou? Het is waarschijnlijk volstrekt cliché, maar mij schoot te binnen: in mij. En als ik je een beetje bij me wil houden, moet ik aan je blijven denken. Zo ben ik aan het verhaal van haar vader begonnen, een verborgen verhaal uit haar jeugd.

Hoe was het om je moeder te verliezen? ‘Op de middag voor haar dood waren mijn broers en ik bij haar in het hospice. Opeens deed ze één oog open en zei ze met haar laatste restje energie: ‘Ik ga er geen treurspel in drie bedrijven van maken. Kras toch op.’ Vertederde lach, tegelijk tranen: ‘Die nacht is ze doodgegaan, in haar eentje. Ik denk dat ze dat zo wilde, maar ik heb er nog altijd spijt van dat ik toen niet heb gezegd: ik blijf.’

‘Het gekke is: toen ze nog leefde gingen er weken voorbij dat ik haar niet zag. Nu is ze op de een of andere manier voortdurend bij me, een soort kalmerende stem op mijn schouder. Als er iets met Jona is, hoor ik haar zeggen: zo snel gaat een mens niet dood, hoor. Het helpt ook dat ik over haar geschreven heb. Dat *Andere Tijden* zo aanslaat bij oudere mensen heb ik altijd als een hang naar nostalgie gezien. Nu ik zelf ouder wordt, merk ik dat interesse voor geschiedenis wezenlijker is, lijfsbehoud bijna. Een dikke vinger naar de dood.’

Wat voor een band had je met je vader, die ook is overleden? ‘Mijn vader was een interessante, bizarre man die vreselijk in zichzelf zat opgesloten. Een afstandelijke vader, die zichzelf een wonder van redelijkheid vond, maar die ondertussen altijd op ontploffen stond. Een domper, een zware aanwezigheid in huis.’

‘Op zijn sterfbed, hij was 90, heb ik me afgevraagd of ik van hem hield. Nee, was de conclusie. En hij hield ook niet van mij, denk ik. Hij heeft tegen mijn broer wel eens gezegd: ‘Op een gegeven moment wil zo'n vrouw kinderen...’ *Zo'n vrouw*, dat was mijn moeder. En die kinderen waren wij. Voor de buitenwereld kon hij enorm charmant zijn. Hij speelde amateurtoneel en had ooit de rol van een man die de hele dag door praat met Harvey, een denkbeeldig konijn van 2 meter. Voor die rol kreeg hij schitterende recensies. Dat was niet gek, want hij was die man. Met ons praatte hij thuis niet, maar hij zat wel middagen lang in zichzelf mompelend te foeteren achter de krant. Hij was zwaar overspannen, denk ik nu.

‘Hij had veel spanningen op zijn werk, een dochteronder-

neming van de scheepswerf van mijn opa die te gronde ging, en thuis kwam dat er allemaal uit. Intimiteit was er nauwelijks, maar hij kon wel opeens sentimenteel zijn. Ik weet nog dat hij me op vakantie in zee eens naar zich toe trok. Ik weerde hem af. Mijn moeder zei: pappie was niet geschoren, je had geen zin in die baard. Maar ik wist: nee, ik heb geen zin in die man.’

Het klinkt niet alsof het erg leuk was bij jullie thuis.

‘O, maar met mijn moeder hadden we een heel leuk leven. Zij was een tomboy, ze ging met mij en mijn broers zeilen en kamperen. Een heel leuk, tof mens, en een leeuwin voor haar jongens. Ze deed er alles aan om ons te beschermen tegen de onberekenbaarheid van mijn vader, en wij gingen voor haar door het vuur.’

‘Na de scheiding zijn er perioden geweest dat ik geen contact had met mijn vader. Maar op een gegeven moment hebben mijn broers en ik besloten: oké, we willen geen wroeging, we gaan dit toch goed doen. Ik vond hem eigenlijk ook steeds komischer en excentriker worden. Als ik hem belde, riep hij automatisch zodra hij mijn stem hoorde: ‘Paniek! Toestanden hier!’

Hij lacht en vertelt een anekdote over een kanotocht die hij ooit maakte met Arnoud en zijn vader, waarbij de hoogbejaarde man steeds de koers kwijtraakte en ter verklaring riep: ‘Ik heb een dolfinj onder mijn kano!’ Grijs: ‘Ach, het zijn inmiddels leuke verhalen.’

Je vertelt het smakelijk, maar een vader die niet van je hield is doorgaans goed voor een trauma. ‘Ik denk dat ik me al vroeg heb afgesloten voor wat het betekent om naast zo'n tragisch iemand te leven. Toen hij dood ging, was ik benieuwd wat het met mij zou doen. Hij lag in het ziekenhuis aan slangen en machines, hij was het zat, hij wilde dood. Toen hij dat duidelijk had gemaakt, hebben mijn broers en ik dat overlegd met de artsen en hem gezegd: het is zover pa, je mag nu gaan. Hij stak zijn duim omhoog en stierf. Dat is toch ongelooflijk? Geen afscheid, geen blik van verstandhouding, geen blijk van verdriet om ons achter te laten – hij ging dood zoals hij geleefd heeft, alleen. ‘Ik vind dat heel erg, en ik denk ook dat ik daarom altijd zo bang ben geweest om in mezelf opgesloten te raken, omdat ik niet als mijn vader wilde worden. Maar een trauma – ik ken het niet, maar het is er vast. Ik denk dat ik het moet gaan opzoeken door over hem te schrijven. Arnoud roept het al jaren: je vader zou een geweldig romanpersonage zijn.’